

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Zajednički projekt Evropske unije i Vijeća Evrope „Strateški razvoj visokog obrazovanja i standarda kvalifikacija“ (2013-2015)

PRIORITETI ZA RAZVOJ VISOKOG OBRAZOVANJA U BIH ZA PERIOD 2016 – 2026. NACRT

Esma Hadžagić, ekspert Vijeća Evrope

Juli 2015.

SEDAM PRIORITETNIH POLJA

- P1. Dobro upravljanje i menadžment
- P2. Resursi
- P3. Povezanost tržišta rada i visokog obrazovanje
- P4. Standardi kvalifikacija
- P5. Studentsko iskustvo
- P6. Internacionalizacija
- P7. Statistika

P1. Dobro upravljanje i menadžment

P1.1. Okviri politika (strateški i zakonodavni okviri)

1. Kroz aktivan i kreativan dijalog utvrditi i usaglasiti prioritetna područja te isplanirati potrebne aktivnosti, njihov redosljed i aktere (uključujući akademsku zajednicu i studente, i obezbijediti odgovarajuće konsultacije sa socijalnim partnerima, poslodavcima i širom javnosti) koji se moraju uključiti u visokoobrazovanje kroz zajedničku aktivnost.
2. Jasno opisati realne ciljeve i odrediti potrebne resurse za njihovu implementaciju i jasno definisati ciljeve koje VŠU trebaju realizirati i indikatore postignuća i aktere za narednih 10 godina.

P1. Dobro upravljanje i menadžment

3. a) Uvesti i unaprijediti istraživanje obrazovanja za praćenje sektora kako bi se donošenje politika i strateško planiranje na institucionalnom i sektorskom nivou vršilo na osnovu informacija i dokaza;

b) U razvojne strategije visokog obrazovanja u BiH ugraditi ciljeve politike EHEA (npr. internacionalizacija, učešće studenata i studentsko iskustvo) i uključiti informacije o potrebama na tržištu rada;

c) Uspostaviti informacijski sistem za praćenje provedbe i uticaja politika, zakona, ishoda i studija o visokom obrazovanju u BiH i najboljih praksi u ovoj oblasti ; Uspostaviti registar eksperata za razne reformske oblasti visokog obrazovanja unutar BiH.

P1. Dobro upravljanje i menadžment

4. Unaprijediti i uspostaviti jasne veze između politika i ciljeva visokog obrazovanja na svim nivoima vlasti u BiH, nadležnih organa i institucija međusobno i sa ciljevima Bolonjskog procesa. Poboljšati i unaprijediti povjerenje između VŠU i ministarstava (obrazovanja, finansija i drugih ministarstava).

5. a) Uspostaviti ravnotežu između autonomije i kapaciteta VŠU da upravljaju i planiraju svoje aktivnosti i njihove odgovornosti za efikasno korištenje javnih sredstava i ostvarivanja strateških ciljeva ;

b) Unaprijediti upravljanje i odgovornost za efikasno korištenje sredstava, planiranje i kontrolu na nivou VŠU, povezujući planove VŠU sa strategijama na višem nivou .

P1. Dobro upravljanje i menadžment

6. Uspostaviti koordinacijsko tijelo za praćenje Bolonjskog procesa u BiH kako bi se unaprijedila svijest, razumijevanje među akterima, redovno ocjenjivao napredak, osigurala razmjena iskustava, primjeri dobre prakse i ekspertize, podržala izgradnja kapaciteta i omogućilo ključnim akterima da sarađuju kako bi se osiguralo aktivno učešće BiH u EHEA.

P1.2. Dobro upravljanje i zakonodavstvo

1. Osigurati da se razvoj visokog obrazovanja odvija na transparentan, kooperativan i kreativan način na svim nivoima; unaprijediti širenje informacija o visokom obrazovanju putem medija.

2. Definisati/izraditi zajedničku viziju i misiju kroz povelju ili memorandum za razvoj visokog obrazovanja u BiH. Uspostaviti forume za dijaloge svih onih kojih se visoko obrazovanje tiče, gdje će se diskutirati o napretku reforme visokog obrazovanja .

P1. Dobro upravljanje i menadžment

3. Ojačati Rektorsku konferenciju BiH predstavnicima licenciranih i akreditovanih privatnih univerziteta uvođenjem godišnjeg ili dugoročnijeg planiranja, kako bi se osigurao sistemski pristup i rješavanje većine najvažnijih pitanja i problema za univerzitete i osigurao trajni priliv finansija putem članarina univerziteta i drugih izvora, te osigurala veća vidljivost Rektorske konferencije; predložiti Rektorskoj konferenciji uspostavu njenog trajnog sekretarijata.

4. Nastaviti istraživanje uticaja postojeće pravne neusklađenosti na provedbu strategija, politika, izvještaja i zakona o visokom obrazovanju u BiH, koje provode visokoškolske ustanove u BiH i nadležna tijela na svim razinama, ishodi kojeg istraživanja će dati smjernice o tome kako na najbolji način unaprijediti / modernizirati buduće studije i strategije; te učiniti javno dostupnim strateške dokumente VŠU i nadležnih obrazovnih vlasti.

P1. Dobro upravljanje i menadžment

P1.3. Osiguranje kvaliteta

1. Unaprijediti mehanizme i dosljedno provesti principe i standarde osiguranja kvaliteta na svim VŠU.
2. Uspostaviti preduslove i provesti učinkovit, transparentan i pristupačan proces akreditiranja za studijske programe visokog obrazovanja zasnovan na realnoj procjeni troškova i koristi.
3. Ocijeniti uticaj prvog kruga institucionalne akreditacije VŠU u BiH na kvalitet, relevantnost i učinkovitost. Obezbijediti analize cjelokupnog sektora koje će izrađivati HEA na osnovu stečenih iskustava o procesu akreditacije kako bi se strateški pristup i odluke sektora zasnivali na relevantnim informacijama.

P1. Dobro upravljanje i menadžment

4. Analizirati Okvirni zakon o visokom obrazovanju u BiH sa aspekta usaglašenosti odredbi o postupku akreditacije sa zahtjevima Evropskih standarda i smjernica za osiguranje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (ESG) i harmonizirati proces akreditacije širom BiH (zakoni i pravilnici).
5. Osigurati obavezan karakter i periodičnost akreditiranja, pojasniti posljedice nedodjeljivanja akreditacije .

P1. Dobro upravljanje i menadžment

P1.4. Naučno-istraživački rad

1. Usaglasiti sektorska prioritetna područja za razvoj naučno-istraživačkog rada na VŠU sa naznakom preferencije prioriternih istraživačkih područja koja će se financirati, te uspostaviti institucionalne planove razvoja u tom pogledu.
2. Donijeti zakone o naučno-istraživačkom radu tamo gdje ih nema.
3. Povećati investicije za naučno-istraživački rad ; dodijeliti posebne stavke budžeta za podršku naučno-istraživačkom radu na svim javnim VŠU, npr. finansiranje za publikacije, pristup elektronskim časopisima, kofinansiranje međunarodne saradnje i umrežavanja, inovacija istraživačkog rada vezanih za Horizon 2020, nabavke ICT opreme i novih laboratorija na svim javnim VŠU.

P1. Dobro upravljanje i menadžment

4. Uspostaviti adakvatne programe za usavršavanje akademskog osoblja na institucionalnom nivou , razmotriti provođenje stručnog usavršavanja osoblja na nivou sektora, te obezbijediti potrebne resurse za to.
5. U skladu sa Strategijom mobilnosti EHEA 2020 „Mobilnost za bolje učenje“ izraditi dokument o mobilnosti.
6. Obezbijediti mogućnosti sticanja doktorskih zvanja i kroz naučno-istraživački rad, transfer znanja privredi i praksi, a ne samo putem pohađanja nastave na III ciklusu studija; unaprijediti saradnju između VŠU i industrije u istraživanju.

P2. Resursi

1. Uvesti sistem finansiranja visokog obrazovanja zasnovan na: uspješnosti u postizanju ciljeva; socijalnoj dimenziji visokog obrazovanja; potrebi povećanja finansijske autonomije VŠU; zagaraniranosti osnovnih troškova rada, adekvatnosti i blagovremenosti u plaćanju osoblja; osiguranosti dovoljnih i pouzdanih javnih sredstava bez nadomještanja dopunskim sredstvima koje ostvare VŠU; strategijama razvoja ljudskih resursa na svim VŠU, uključujući i učenje stranih jezika; dogovorenim prioritetima za finansiranje visokog obrazovanja prema strateškim ciljevima; podsticajima VŠU za uspostavljanje partnerstva i stimulaciju donacija; identifikaciji razloga odustajanja od studija i dugih perioda za završetak studija, te praćenju zapošljavanja svršenih studenata.

2. Uvesti ili povećati udio javnog budžeta koji se izdvaja za visoko obrazovanje; dugoročno projicirati ciljani procenat BDP-a za visoko obrazovanje putem kombinacije javnih sredstava i privatnih doprinosa; razmotriti uvođenje zajedničkih principa za raspodjelu budžetskih sredstava koji koriste integrisani univerziteti u Evropi .

P2. Resursi

3. Odrediti potrebne aktivnosti i vremenski okvir za postizanje reforme finansiranja visokog obrazovanja u BiH u tri faze (analiza prikupljenih podataka, odluka o metodologiji finansiranja, implementacija sa definisanim odgovornostima i vremenskim okvirom); putem koordinacije odrediti kako novi sistem provesti u praksi.
4. Odrediti prioritete za finansiranje visokog obrazovanja u BiH prema strateškim ciljevima te osigurati komplementarnost tih prioriteta širom sektora i zemlje; uspostaviti fondove za razvoj visokog obrazovanja u BiH sa osnovnim ciljem da podrži dogovorene prioritete za razvoj visokog obrazovanja.
5. Uvesti kompatibilne informacione sisteme koji će služiti internom upravljanju visokoškolskim ustanovama, statistici na nivou sektora, kao i za potrebe pružanja informacija EUROSTAT-u i EUROSTUDENT-u, itd.

P2. Resursi

6. Uspostaviti redovan dijalog VŠU i vlasti na temu reforme finansiranja visokog obrazovanja pri čemu bi ministarstva obrazovanja trebala imati aktivniju ulogu u smislu zagovaranja kod finansijskih vlasti.
7. Implementirati rezultate projekta „Reforma finansiranja visokog obrazovanja u BiH“.
8. Unaprijediti kapacitete za liderstvo, upravljanje i administraciju na nivou nadležnih obrazovnih vlasti i osigurati više kontinuiteta u pogledu osoblja.

P3. Povezanost tržišta rada i visokog obrazovanja

1. Modernizirati postojeće i povećati broj studijskih programa za kvalifikacije koje se traže na tržištu rada; izraditi savjete o karijeri i javno promovirati informacije kao stimulans na upis za tražene kvalifikacije; obezbjediti stipendije za deficitarne studijske programe; ograničiti broj studenata na programima gdje je došlo do hiperprodukcije kadra; jasno definisati ciljeve koje VŠU trebaju realizirati u odnosu na tržište rada, kao i indikatore postignuća; harmonizirati nova zvanja kako bi se mogla bez problema koristiti na cijeloj teritoriji BiH.
2. Uspostaviti konsultativne konzorcije na svim VŠU (poslodavci, zavodi za zapošljavanje, privredne komore, dr.) kako bi koordinirali svoje strateške ciljeve.

P3. Povezanost tržišta rada i visokog obrazovanja

3. Istraživačkom radu i inovacijama na VŠU dati visok prioritet - što treba biti podržano od vlada - te fokusirati inovacije na prioritetna područja (nove industrije, Horizon 2020, itd); značajno povećati nivo prakse i primjene naučenog, posebno u programima vezanim za struke i industriju, koristeći pri tome i iskustva stručnjaka iz privrede kao predavača; izgraditi programe cijeloživotnog učenja na svim VŠU koji uključuju i stručno usavršavanje.

4. Unaprijediti zakonodavstvo i praksu u oblasti priznavanja visokoškolskih kvalifikacija u svrhu zapošljavanja; inicirati rješavanje problema zloupotrebe neplaćenog privremenog rada, mita i korupcije pri zapošljavanju; inicirati i izraditi propise za jednake mogućnosti pri zapošljavanju.

5. U javnim budžetima predvidjeti stavke za finansiranje svršenih studenata – poduzetnika; izraditi programe za sticanje iskustva u inostranstvu za svršene studente u oblasti rasta i inovacija uz uslov da se vrate i primijene svoja znanja u BiH.

P4. Standardi kvalifikacija

1. Implementirati Akcioni plan za izradu i provedbu Kvalifikacijskog okvira u BiH za period 2014-2020; koristiti Priručnik za dalji razvoj i upotrebu standarda kvalifikacija i zanimanja u BiH , Vodič o sticanju i korištenju akademskih i naučnih zvanja u BiH, Vodič dobre prakse za izradu nastavnih planova i programa; uvesti praksu kontinuiranog stručnog usavršavanja akademskog i administrativnog osoblja na VŠU.

2. Predvidjeti posebnu budžetsku stavku za inovacije nastavnih planova i programa na javnim VŠU; uspostaviti mehanizme za konsultacije sa studentima i subjektima poslovnog okruženja o izradi programa i pratiti realizaciju promjena; obezbijediti podršku nadležnih obrazovnih vlasti i HEA u primjeni kriterija i standarda za izradu i odobravanje studijskih programa i njihovo mjesto u procesu internog osiguranja kvaliteta; uspostaviti konzorcije po disciplinama iz cijele BiH radi razmjene iskustava i dobrih praksi.

P4. Standardi kvalifikacija

3. a) Osigurati da svaki studijski program bude osmišljen sa dva izlaza – za tržište i za nastavak obrazovanja;
- b) Identificirati srednjoročne i dugoročne efekte primjene revidiranih nastavnih planova i programa za akademske strukture, resurse, proces osiguranja kvaliteta i dugoročnu infrastrukturu.
4. Unaprijediti zakonodavstvo i praksu u oblasti priznavanja kvalifikacija u svrhu zapošljavanja ili nastavka školovanja.
5. Uspostaviti standarde kvalifikacija u skladu sa Osnovama kvalifikacijskog okvira u BiH i Akcionim planom za izradu i provedbu Kvalifikacijskog okvira u BiH za period 2014 -2020.

P5. Studentsko iskustvo

1. Postaviti ciljeve o jednakosti pristupa visokom obrazovanju pripadnika ciljnih grupa ; dodijeliti posebnu stavku budžeta za VŠU sa ciljem obezbjeđenja stipendija za njih (npr. prilagođeni nastavni plan i program za ove grupe).

2. Povećati obuhvat visokim obrazovanjem ; uvesti i/ili povećati sufinansiranje troškova studija na II i III ciklusu; uspostaviti odgovarajući omjer broja studenata i profesora; osigurati kvalificiranost i redovno izvršavanje obaveza akademskog i drugog osoblja; uvesti moderne načine podučavanja usmjerene na studenta i unaprijediti kvalitet nastave i mjeriti zadovoljstvo studenata; uspostaviti transparentne žalbene procedure; konstruktivno odgovarati na nezadovoljstvo studenata; ugraditi poduzetničke vještine u nastavne planove i programe; unaprijediti efikasnost ishoda VŠU, uključujući dužinu studiranja i zapošljivost svršenih studenata; uspostaviti centralnu evidenciju stope ispisa, prelaska u druge institucije i dužine studiranja.

P5. Studentsko iskustvo

3. U budžetima dodijeliti stavku za finansiranje sportskih i drugih aktivnosti studenata i za uspostavljanje programa za podršku studentima u svim aspektima studentskog života; izraditi program društvenog angažmana u zajednici koji nosi ECTS bodove; razmotriti organizaciju smještaja pod okriljem VŠU; smanjiti troškove za studente i uvesti sistem grantova i/ili kredita, vaučera.

4. Analizirati rad studentskih organizacija (posebnu pažnju obratiti na nezavisnost u radu i trajanje mandata rukovodstva studentskih organizacija); obezbijediti stavku u budžetu VŠU za rad studentskih organizacija; unaprijediti saradnju studentskih organizacija u BiH, razmotriti mogućnost osnivanja studentske asocijacije na nivou BiH; izraditi kampanju nulte tolerancije i procedure u slučaju zastrašivanja i korupcije u visokom obrazovanju; pozvati Evropsku studentsku uniju da provede studiju izvodljivosti o saradnji sa studentskim organizacijama u BiH.

P6. Internacionalizacija

1. Dodijeliti stavku budžeta za podršku internacionalizaciji na VŠU; dodijeliti stavke budžeta namijenjene međunarodnom umrežavanju, posebno istraživačkom (međunarodne konferencije, seminari, gostujući profesori i dr), kao i prijavljivanje na međunarodne projekte (održavanje veza sa partnerima, početno finansiranje, itd).

2. Unaprijediti regionalnu i prekograničnu saradnju putem zajedničkih prijava i učešća na projektima; aktivno podržavati međunarodnu mobilnosti osoblja VŠU i to dovesti u vezu sa napredovanjem u karijeri; podržati izradu studijskih programa na stranim jezicima; podržavati međunarodnu mobilnost studenata; stvarati uslove za smještajne i druge infrastrukturne kapacitete za međunarodnu razmjenu; obezbijediti obuku iz stranih jezika osoblju na VŠU, te omogućiti učenje zvaničnih jezika u BiH gostujućem osoblju; kadrovski i finansijski osnažiti kapacitete službi za međunarodnu saradnju na VŠU; stvoriti zakonske i druge uslove za razvoj programa za sticanje zajedničkih diploma (joint degree); izraditi programe i (su)finansiranje iskustva u inostranstvu za svršene studente u oblasti rasta i inovacija, uz uslov da se vrate i primijene svoja znanja u BiH.

P6. Internacionalizacija

3. Putem programa obuke osigurati da svi akteri u visokom obrazovanju razumiju razvoj Bolonjskog procesa i ispravno ga provode, posebno u pogledu pedagogije, kvaliteta i akreditacije; promijeniti fokus internacionalizacije – mobilnost mora biti dvosmjerna; stvoriti povoljan normativni ambijent za priznavanje perioda mobilnosti svih vrsta na VŠU u inostranstvu; uz diplomu obavezno izdavati i dodatak diplomi na svim VŠU bez posebne naknade; uspostaviti udruženja svršenih studenata (Alumni) na svim VŠU.

P7. Statistika

1. Unaprijediti prikupljanje, dostupnost i kvalitet podataka relevantnih za ciljeve politika visokog obrazovanja.
2. Razviti i uspostaviti statistički sistem koji može odgovoriti međunarodnim zahtjevima (EUROSTAT-a, EUROSTUDENT-a, EURYDICE, i dr).